

In de landelijke Afstudeertafel Zorglogistiek komen afstudeerders van diverse hogescholen drie maal bijeen om van elkaar te leren, maar ook van hun wederzijdse hogeschoolbegeleiders, en hun begeleiders in de zorg.

De Afstudeertafel zorglogistiek: evaluatie en aanbevelingen

Hans van Poppel KennisDC Logistiek Gelderland,
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

**Hans-Heinrich
Glöckner** KennisDC Logistiek Gelderland,
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

**Daan van der
Hoeven** Student Bedrijfseconomie HAN,
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

SAMENVATTING

In de landelijke Afstudeertafel Zorglogistiek komen afstudeerders van diverse hogescholen drie maal bijeen om van elkaar te leren, maar ook van hun wederzijdse hogeschoolbegeleiders, en hun begeleiders in de zorg. Deze afstudeertafel is bedacht en georganiseerd door het KennisDC Logistiek, als antwoord op terugkerende vraagstukken in afstudeerprocessen in de zorg. Vanuit de vraag of dit concept uitgerold zou moeten worden naar andere sectoren naast de zorg, heeft het KennisDC onderzocht wat volgens de deelnemers van twee voorgaande studiejaren de ervaringen, de succesfactoren en mogelijke verbeteringen zijn. Uit het onderzoek is gebleken dat het concept waardevol is voor het leerproces van de betrokken studenten, zorgbegeleiders en docenten, door de feedback, discussie en interactie tussen hen. Op termijn ligt er een kans voor versterking van de landelijke kennisinfrastructuur waarin logistieke opleidingen, KennisDC's Logistiek en bedrijven/organisaties participeren. De drie groepen deelnemers hechten allen waarde aan de afstudeertafel als extra faciliteit die geboden wordt voor de ontmoeting en voor de mogelijkheid om kennis en ervaringen te delen. De aanbevelingen richten zich vooral op concrete aandachtspunten bij de voorbereiding, uitvoering en nazorg, gericht op de te nemen activiteiten en het creëren van optimale voorwaarden voor actieve deelname van alle betrokkenen.

Aanleiding

Sinds 2013 organiseren de KennisDC's Gelderland, Zuid-Holland, Brabant en Oost de landelijke Afstudeertafel Zorglogistiek, als nieuwe werkvorm voor afstudeeronderzoek in het hbo. Zes logistieke KennisDC's vormen sinds dat jaar een landelijk dekkend netwerk, waarin zij onderling een arbeidsdeling zijn overeengekomen en hun logistieke expertise met elkaar uitwisselen en kennis delen. Het doel hiervan is een betere en intensievere interactie te realiseren tussen werkveld, onderwijs en hbo-onderzoek, maar ook tussen de hbo-kennisinstellingen onderling én het samenhangende speelveld van kennis en innovatie. Deze afstudeertafel was een van de eerste projecten van de KennisDC's.

De achtergrond van dit initiatief ligt in een driedelig probleem, zoals eerder door Vodegel en Westerman in 2017 omschreven: 'Studenten moeten in hun afstudeeronderzoek het wiel steeds opnieuw - en vaak alléén - uitvinden, waardoor het lang duurt voordat ze op de goede weg komen. Tegelijk leren zorginstellingen weinig van elkaars problemen en oplossingen omdat er nauwelijks tot geen deling van informatie is. Dit geringe leren is ook het geval onder begeleiders en docenten van de hogescholen!' De Afstudeertafel Zorglogistiek is opgezet als antwoord op deze terugkerende set van vraagstukken rond afstudeeronderzoek in de zorg.

32

De Afstudeertafel Zorglogistiek wordt sinds 2013 eens per jaar georganiseerd en bestaat steeds uit drie verschillende bijeenkomsten. Steeds sparren tussen de 15 en 20 hbo-studenten van diverse hogescholen met elkaar over hun zorglogistieke opdrachten, de vraagstukken die bij hen spelen, en wisselen daarbij kennis en ervaringen uit die zij opdoen tijdens hun afstudeeronderzoek op het gebied van zorglogistiek. Ze stellen elkaar vragen, geven elkaar feedback, inhoudelijk en methodisch; hetzelfde doen de begeleiders. De afstudeertafel biedt de afstudeerder daarmee een extra faciliteit bovenop het eigen individuele afstudeertraject, waarin met andere studenten en begeleiders gespard kan worden en iedereen tot nieuwe inzichten kan komen, inhoudelijk, maar ook procesmatig - waar loop je tijdens het afstuderen tegenaan? Voor de student is de afstudeertafel dus een aanvulling op het individuele afstudeertraject op de eigen hogeschool.

De studenten werken steeds samen in groepen van vijf à zes personen. Studenten die hun afstudeeronderzoek op een gelijksoortig thema uitvoeren worden bij elkaar in de groep geplaatst. Iedere groep wordt tijdens de bijeenkomsten begeleid door een tafelvoorzitter van een deelnemende hogeschool. De tafelvoorzitter is een docent met zorglogistieke kennis en ervaring die studenten verder kan helpen in zijn of haar onderzoek. De studenten en de tafelvoorzitter komen gedurende de afstudeerperiode drie keer bij elkaar: éénmaal rond de probleemstellingen, eenmaal rond de methodische aanpak, en eenmaal rond de conceptresultaten. De bedrijfsbegeleiders (vanuit de zorgorganisaties) en andere professionals uit de zorg nemen deel aan de derde sessie, waarin de studenten hun voorlopige bevindingen presenteren en discussiëren met alle aanwezigen.

Gezien de positieve geluiden vanuit dit initiatief was de vraag vanuit de gezamenlijke KennisDC's Logistiek of dit concept ook geschikt is voor andere domeinen dan de zorg. De vraag die daaraan voorafgaat is of en waarom het concept van de afstudeertafel goed werkt of niet, wat de succesfactoren zijn, en wat het verbeterpotentieel is. Deze laatste vraag wordt in dit artikel beantwoord.

Schets problematiek

In de wandelgangen en in gesprekken is het geluid opgevangen dat de Afstudeertafel Zorglogistiek goed functioneert. Als het KennisDC Logistiek dit concept wil uitbreiden, dan is er een gefundeerde basis nodig die het aannemelijk maakt dat het concept in voldoende mate aan de doelen beantwoordt. Dat vraagt enerzijds om inzicht in de doelen van de Afstudeertafel Zorglogistiek en anderzijds om inzicht in de mate van doelbereiking. De mate van doelbereiking geeft indicaties voor verbetering.

Hiervoor is een onderzoek opgezet om systematisch te onderzoeken hoe studenten, de betrokken docenten en bedrijfsbegeleiders afstudeertafels in detail beoordelen; ofwel om op objectieve wijze in kaart te brengen in hoeverre de goede ervaringen daadwerkelijk als positieve resultaten benoemd kunnen worden, wat de succesfactoren van de afstudeertafel zijn en welke verbeteringen gerealiseerd kunnen worden.

Hoofdvraag

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek wordt als volgt geformuleerd:

Wat zijn, gerelateerd aan de doelen van de Afstudeertafel Zorglogistiek, de ervaringen en bevindingen van de deelnemers over de afstudeertafel, wat zijn succesfactoren en welke de verbeteracties zijn mogelijk?

Aanpak

Aangezien het onderzoek zich richt op de meningen van de deelnemers in relatie tot de doelen van de Afstudeertafel Zorglogistiek, worden hier eerst de doelen benoemd en daarna de manier om de meningen in kaart te brengen.

De doelen van de Afstudeertafel Zorglogistiek

Voor de Afstudeertafel Zorglogistiek zijn de volgende doelen geformuleerd (Van der Hoeven, Van Poppel & Glöckner, 2018) en die zijn gegroepeerd per groep deelnemers.

34

De beoogde doelen voor de studenten:

- Studenten leren niet alleen van hun eigen afstudeeronderzoek, maar ook van de onderzoeken van andere studenten. De afstudeerperiode van de studenten wordt verrijkt door kennisuitwisseling met deelnemers aan de Afstudeertafel; zoals bijvoorbeeld feedback door professionals uit de zorg op het afstudeeronderzoek.
- Studenten bouwen via de afstudeertafels een (landelijk) netwerk op.

De beoogde doelen voor de begeleiders vanuit de zorginstellingen:

- De analyse en het advies van de student aan de zorginstelling is inhoudelijk gebaat bij de feedback in de afstudeertafels.
- De bedrijfsbegeleiders wisselen kennis en ervaring uit.
- De bedrijfsbegeleiders bouwen hun netwerk uit.

De beoogde doelen voor de docenten betrokken bij de afstudeertafel, de tafelvoorzitters:

- Tafelvoorzitters krijgen meer inhoudelijke kennis van de zorg.
- Tafelvoorzitters leren van elkaar over inhoud en de wijze van begeleiden.

Koppeling doelen aan ervaringen/meningen

Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in bovengenoemde onderwerpen en doelen. Het is geen doel om met dit onderzoek bij te dragen aan de wetenschap. We hoeven dus niet te gaan bewijzen, maar we willen wel aannemelijk kunnen maken dat het onderzoek op een zorgvuldige en systematische manier uitgevoerd is. Met die gedachte in het achterhoofd is dit onderzoek ingericht als een praktijkgericht onderzoek: met een zorgvuldige en systematische dataverzameling, -analyse en betekenisgeving.

Vanwege de inventariserende, explorerende en evaluerende kenmerken van het onderzoek is er door de onderzoekers voor gekozen om enerzijds data te verzamelen over bekende thema's en anderzijds over minder voorziene, maar voor de deelnemers belangrijke onderwerpen. Dit heeft geleid tot een semigestructureerde vragenlijst die via interviews is afgenomen. Daarmee is de mogelijkheid gecreëerd om door te vragen op onduidelijkheden en op onverwachte antwoorden. De vragenlijst is opgebouwd met items die vragen naar ervaringen, meningen en suggesties in relatie tot de doelen van de Afstudeertafel Logistiek.

De items van de vragenlijst volgen het chronologische verloop van de bijeenkomsten. Vanwege de uiteenlopende doelen per groep actoren en hun verschillende rollen in de bijeenkomsten is ervoor gekozen om voor elke groep deelnemers een afzonderlijke vragenlijst op te stellen. Dit resulteerde in drie semigestructureerde vragenlijsten.

35

Populatie

De populatie van dit onderzoek bestaat uit deelnemers aan de Afstudeertafel Zorglogistiek in de schooljaren 2016-2017 en 2017-2018: studenten, bedrijfsbegeleiders en tafelvoorzitters. In totaal bestaat de populatie uit 39 studenten (bijna gelijk verdeeld over de schooljaren 2016-2017 en 2017-2018), 27 bedrijfsbegeleiders (bijna gelijk verdeeld over de schooljaren 2016-2017 en 2017-2018) en 3 tafelvoorzitters (in beide schooljaren actief).

Dataverzameling

De vragenlijst is om redenen van tijd en afstand afgenomen aan de hand van telefonische interviews. De drie groepen actoren zijn benaderd om deel te nemen aan het onderzoek: studenten, bedrijfsbegeleiders en tafelvoorzitters die deelnamen aan de Afstudeertafels van de schooljaren 2016-2017 en 2017-2018. De namen van de deelnemers zijn gevonden via de deelnemerslijsten van de afstudeertafels. Aangezien een aantal deelnemers sinds de Afstudeertafels is veranderd van werkkring en/of van contactgegevens, is het social media platform LinkedIn naast persoonlijke mails gebruikt om in contact te komen met respondenten en om een afspraak te maken voor een telefonisch interview.

Vanwege de (beperkte) bereikbaarheid van de respondenten is er gekomen tot een aselecte steekproef van respondenten. In totaal zijn er 32 studenten, 22 bedrijfsbegeleiders en 3 tafelvoorzitters uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek. Hiervan zijn in totaal geïnterviewd:

- 11 studenten (deelname in 2017 of 2018)
- 4 bedrijfsbegeleiders
- 3 tafelvoorzitters

Aan de hand van de afgenomen interviews zijn de antwoorden uitgetypt. De antwoorden zijn gekwantificeerd en verwerkt in een databestand. Aan de hand van de uitgetypte antwoorden en het databestand zijn de resultaten geordend en conclusies getrokken over de succesfactoren en verbeterpunten van de Afstudeertafel Zorglogistiek.

Resultaten

Ervaringen en bevindingen van de studenten, bedrijfsbegeleiders en tafelvoorzitters

Met betrekking tot kennisdeling geven de resultaten de volgende indruk: alle drie groepen actoren ervaren dat er kennis gedeeld wordt en waarderen dat. Elke groep respondenten stelt haar eigen voorwaarden waaraan voldaan dient te worden om de kennisdeling de beste kans te geven. Het grootste deel van de studentrespondenten is positief over de afstudeertafel. De rest is neutraal. De studenten geven aan dat het hun helpt als zij vooraf een helder beeld hebben van de afstudeertafel. De studenten noemen de inhoudelijke expertise van de tafelvoorzitters als een positief punt.

Van de bedrijfsbegeleiders is de meerderheid positief over de kennisdeling en voor het algemene beeld is de helft positief. De bedrijfsbegeleiders geven aan dat zij interesse hebben in de begeleiding van meer studenten.

Wat zijn de succesfactoren van de Afstudeertafel Zorglogistiek?

Voor studenten is het van cruciaal belang om vooraf een helder beeld te hebben van de voordelen van de afstudeertafel. Daarop afgestemde werving van studenten is een basisvoorwaarde tijdens de voorbereiding van de afstudeertafels, bij voorkeur wervingsmiddelen die de ervaringen van eerdere deelnemers weergeven en aansluiten bij de belevingswereld van de studenten, zoals bijvoorbeeld video's met ervaringen van eerdere deelnemers. Eenmaal gestart is het voor studenten belangrijk dat er voldoende studenten gegroepeerd zijn rondom een thema en dat er voldoende studenten blijven komen naar de sessies om kennisdeling mogelijk te maken.

De bedrijfsbegeleiders zien interessante onderwerpen en netwerk mogelijkheden als voorwaarden om te participeren en om tot kennisdeling te komen. Een opvallende suggestie van de bedrijfsbegeleiders komt voort uit de wens tot meer intensieve inhoudelijke interactie met de studenten: 'laat de studenten scherpe vragen formuleren voor de professionals'. Dit geeft aan dat zij de contacten niet zien als eenrichtingsverkeer, waarbij de professional vragen stelt, maar dat zij ook de inhoudelijke uitdaging zoeken en ook de deur openzetten om te netwerken met interessante studenten.

De tafelvoorzitters zien een grote rol voor zichzelf als facilitator van de interactie tussen studenten onderling, maar ook tussen de drie groepen actoren. Die rol zien zij veelal als organisator/voorbereider van de sessies, waarbij zij de instructie voor de voorbereiding door de studenten als belangrijk punt zien. Het is een basisvoorwaarde dat zij hun sterke inhoudelijke expertise kunnen inzetten.

Conclusies & aanbevelingen

Bij elkaar betekent het bovenstaande dat de drie groepen waarde hechten aan de extra faciliteit die geboden wordt voor de ontmoeting en voor de mogelijkheid om kennis en ervaringen te delen rondom afstuderen op een bepaald thema. Vanuit de waardegerichte benadering in combinatie met de divergerende belangen van de groepen deelnemers verbaast het niet dat alle drie de groepen actoren verschillende ideeën hebben over datgene wat de afstudeertafel effectief maakt. Elke actor heeft een eigen belang om deel te nemen en heeft een idee over hoe aan dat belang tegemoet kan worden gekomen.

37

De waarde van de landelijke afstudeertafels voor studenten Logistiek bestaat in:

- Themaspecifieke begeleiding van afstudeerders door gespecialiseerde docent-experts;
- Ontwikkeling van extra kennis en vaardigheden van studenten door intervisie en discussie tijdens de tafelsessies;
- Extra voorbereiding van studenten op de verdediging van hun afstudeerproject door presentatie voor en discussie met vertegenwoordigers van het werkveld;
- Samenwerking van docenten van verschillende hogescholen op één specifiek thema waarvan zij van elkaar kunnen leren;
- Bestending en uitbreiding van het netwerk met bedrijven/organisaties;
- Facilitering van netwerkvorming tussen vertegenwoordigers tijdens de laatste sessie van de afstudeertafel;
- Ontmoeting van professionals uit het werkveld met potentiële toekomstige werknemers.

Het concept Landelijke afstudeertafel kan men ook in een bredere context plaatsen. In de visie op de Human Capital Topsector Logistiek wordt gefocust op het speerpunt Continue ontwikkelen van huidig en aankomend personeel (zie Visie en activiteiten Human Capital Topsector Logistiek 2018-2020). Hierbij levert het concept afstudeertafels vooral een bijdrage aan

1. een nauwere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt
 - door inzet van docent-experts op de thema's en de uitwisseling van kennis tussen studenten en professionals tijdens de studentpresentaties;
2. het doorlopend stimuleren en implementeren van innovaties naar het bedrijfsleven en het uitbouwen
 - door inspiratie van de vertegenwoordigers uit het werkveld middels de studentpresentatie en het bediscussiëren van de onderzoeksresultaten;
3. verdiepen van de regionale ecosystemen via een nauwe samenwerking in de triple helix
 - door versterking van het netwerk met het werkveld middels de contacten tussen studenten, praktijkbegeleiders en docent-experts;
4. optimale benutting van het opgebouwde netwerk van Kennis Distributie Centra (KennisDCs)
 - zie 3.

38

Daarnaast worden met het concept van afstudeertafels studenten en docenten van de deelnemende, overwegend regionaal gefocuste logistieke opleidingen aan elkaar verbonden. Hier ligt de kans voor de verdere versterking van de landelijke kennisinfrastructuur op logistieke deelgebieden waarin docenten (die opleidingen en KennisDC's van verschillende hogescholen vertegenwoordigen) samenwerken. Kennisuitwisseling op landelijke schaal tussen docenten en professionals zorgt daarnaast voor professionalisering van docenten die hun bij de afstudeertafels opgedane kennis in lesprogramma's kunnen opnemen. Resultaat is een leerproces tussen studenten, docenten en vertegenwoordigers van het werkveld onderling en tussen elkaar. Dat levert een bijdrage aan de versterking van de driehoek Onderwijs – Onderzoek – Onderneming en zou kunnen leiden tot het ontstaan van een Learning Community.

Essentieel voor het succes van de bestaande afstudeertafel Zorglogistiek en de organisatie van afstudeertafels met nieuwe thema's is een vertaling van de strategische doelstellingen naar tactische en operationele activiteiten ter voorbereiding, uitvoering en nazorg. Concreet zijn voor een effectieve uitvoering en een optimaal resultaat de volgende aandachtspunten van belang om de voorwaarden te creëren voor een hoge kwaliteit en het succes van de afstudeertafels:

Vorbereiding van de afstudeertafel:

Organisatie door de tafelvoorzitter

- Tijdige praktische voorbereiding van de afstudeertafel op basis van een duidelijke (tijds) planning.
- Thematische indeling van de (sub)groepen naar afstudeeronderwerp als voorwaarde voor effectieve kennisdeling, discussie en feedback.
- Aansluiting van de planning van de bijeenkomsten op de behoeften van studenten.
- Duidelijke instructies voor de inhoud van de eindpresentaties op de laatste bijeenkomst.
- Tijdige en actieve werving voor een goede opkomst van professionals tijdens de laatste sessie via netwerken van (oud-)deelnemers, inzet van social media, vakbladen.
- Een locatie- en datumkeuze voor de derde sessie die leidt tot een lage drempel voor zorgprofessionals om aan de bijeenkomst deel te kunnen nemen.

Werving van studenten door de tafelvoorzitter

- Actieve rol van de tafelvoorzitter in de werving van studenten voor de afstudeertafel
- Communicatie van een interessante opzet van de afstudeertafel naar studenten en bedrijfsbegeleiders, bij voorkeur middels ervaringen van deelnemers in eerdere jaren bijvoorbeeld met video's.
- Nadruk op de (bovengemiddelde) expertise van de tafelvoorzitter m.b.t. het thema tijdens de werving.
- Motivatie van de studenten om zichzelf goed te informeren over de mogelijkheden van de afstudeertafel, zodat ze weten waarvoor ze meedoen en wat van hen verwacht zal worden.

39

Uitvoering van de afstudeertafel door de tafelvoorzitter

Sessie 1 en 2

- Stimulering van de onderlinge discussie van de studenten door de tafelvoorzitters.
- Coaching van de studenten door de tafelvoorzitter.
- Duidelijke communicatie over de medeverantwoordelijkheid van de studenten voor het welslagen van de afstudeertafel en de noodzakelijke actieve houding die daarbij hoort m.b.t. aanwezigheid en deelname aan de discussie.
- Vragen aan de studenten om hun eigen behoeften te benoemen zodat er gezamenlijk naar kennisdeling gezocht kan worden.
- Aandacht voor de implementatie van de onderzoeksresultaten (Hierbij kan er gedacht worden aan een college over hoe je resultaten implementeert in een organisatie).
- Motivatie van studenten voor deelname aan netwerkgelegenheden (die leiden tot contacten buiten de Afstudeertafel om).

Sessie 3

- Stimuleren van bedrijfsbegeleiders om de eigen student een opdracht mee te geven, zodat de interactie met de andere (zorg)professionals effectiever verloopt.
- Aanmoedigen van de bedrijfsbegeleiders om feedback te geven aan de studenten (niet alleen aan de eigen student).
- Uitdagen van de bedrijfsbegeleiders om collega's mee te nemen naar de derde sessie die interesse hebben in de te bespreken onderwerpen.
- Onderstrepen van het belang voor de bedrijfsbegeleiders om aan de netwerkborrel na afloop van de sessie deel te nemen.
- Afsluiting van de sessie met het benoemen van de meest opvallende resultaten.
- Deelname van de tafelvoorzitters aan de netwerkborrel als voorbereiding op de volgende Afstudeertafel.

Nazorg

- Interviews met een aantal betrokken studenten en bedrijfsbegeleiders over hun ervaringen met de afstudeertafel in de afgelopen periode.
- Evaluatie van de afstudeertafels van de afgelopen periode met de betrokken docenten op basis van hun ervaringen en de uitkomsten van de monitoring van de studenten.
- Operationaliseren van de verbeterpunten voor de voorbereiding en uitvoering van de afstudeertafels tijdens de aankomende afstudeerperiode.

40

Bronnen

Hoeven, D. van der, Van Poppel, H. & Glöckner, H.-H. (2018). *De afstudeertafel zorglogistiek: evaluatie en aanbevelingen*. Arnhem: KennisDC Logistiek Gelderland.

Vodegel, M. & Westerman, R. (2017). *Projectvoorstel Afstudeertafels Healthcare logistics en meer... - 'Samen beter worden'*. Arnhem: KennisDC Logistiek Gelderland.

<https://topsectorlogistiek.nl/human-capital-agenda/>

